

BESTUURSKUNDE EN BESTUUR: EEN VERSTOORDE RELATIE?

Paul Frissen, hoogleraar in Tilburg en decaan en bestuursvoorzitter van de Nederlandse School voor Openbaar Bestuur (NSOB), heeft na vijf dienstjaren het redactievoorzitterschap van *Bestuurskunde* overgedragen aan Hans de Bruijn, hoogleraar aan de TU Delft. In het decembernummer van 2009 reflecteerde hij op de toestand van de Nederlandse bestuurskunde: 'Bestuurskundigen hebben een kenobject dat terugpraat.' De dialoog tussen wetenschappers en *practitioners* is onmisbaar voor de bestuurskunde, maar deze dialoog staat onder druk. Frissen wijt het haperen daarvan in belangrijke mate aan de wetenschap zelf, waarin internationaal publiceren de eenzijdige norm voor kwaliteit lijkt te zijn geworden. Wetenschappers besteden hun tijd liever aan het schrijven van Engelstalige publicaties dan aan het deelnemen aan het publieke debat met vakgenoten in eigen land en taal. Saillant detail daarbij is dat de gemiddelde publicatie in een Engelstalig *journal* 1,7 maal wordt gelezen – en waarschijnlijk niet door *practitioners*, want die hebben veelal geen toegang tot deze bladen.

Deze bespiegelingen waren aanleiding voor de NSOB om Paul Frissen ter gelegenheid van zijn afscheid als redactievoorzitter van hét bestuurskundige Nederlandstalige tijdschrift te eren met een paneldiscussie over dit onderwerp. De zorg over de effecten van

Ellen van Bueren

Ellen van Bueren is universitair docent aan de TU Delft en redactiesecretaris van *Bestuurskunde*.¹

internationaal publiceren is overigens vaak onderwerp van debat in de wetenschap – ook in landen als Duitsland, Zwitserland en Frankrijk. De discussie vond plaats op het *Festival der Bestuurskunde* dat op 11 februari jongstleden op het Mediapark in Hilversum werd gehouden.

Onder voorzitterschap van prof. dr Mark Bovens gingen de hoogleraren Walter Kickert, Willem Trommel, Mirko Noordgraaf samen met Paul Frissen in op de vraag of wetenschap en praktijk uit elkaar groeien, en in hoeverre de nadruk op internationale publicaties als kwaliteitsnorm daar een bijdrage aan levert. Hans van der Vlist, secretaris-generaal bij het ministerie van VROM, belichtte deze vraag vanuit de kant van de *practitioner*. Dat het onderwerp onder vele bestuurskundigen leeft, bleek uit de grote opkomst bij de workshop en de actieve bijdrage van de mensen uit de zaal, *practitioners* én wetenschappers.

Internationaal publiceren leidt tot een bias

Een korte toelichting van Mark Bovens maakte nog eens duidelijk waar het om ging. Als voorzitter van de jury

van de Van Poelje prijs had hij een actueel overzicht van de voor deze prijs ingediende proefschriften; maar liefst 28 van de 36 dissertaties waren Engelstalig. Van alle publicaties die de leden van de *Netherlands Institute of Government (NIG)* in 2008 hebben gepubliceerd was slechts twintig procent Nederlandstalig. De Nederlandse bestuurspraktijk komt slechts beperkt aan bod in de Engelstalige dissertaties. Resultaat is dat we nu meer weten over de Europese Unie dan over ons eigen lokaal bestuur. Paul Frissen geeft deze cijfers verdere betekenis: de Engelstalige publicaties verschijnen vooral in Britse of Amerikaanse *journals*. Dit heeft ook inhoudelijke gevolgen. Het leidt tot een Angelsaksische bias in de onderwerpkeuze en in de gebruikte theorieën en methodologieën. Dit leidt tot een verdere verwijdering tussen wetenschap en praktijk.

Waar is de bestuurskundige inbreng?

Hans van der Vlist benadert de kloof tussen praktijk en wetenschap vanuit een andere invalshoek. Beleid wordt gedomineerd door de waan van de dag. Departementen worstelen daarmee. De wetenschap wil zich niet 'verlagen' tot de 'ordinaire' waan van de dag. Om de relatie met de wetenschap nieuw leven in te blazen, richten departementen kenniskamers in. Dat wetenschappers en practitioners elkaar daarin vinden, is niet vanzelfsprekend. Zo kunnen wetenschappers bijvoorbeeld best Engelstalig publiceren, maar soms is er zelfs geen interesse in een gesprek met ambtenaren, een fenomeen dat Van der Vlist hooglelijk verbaast: 'Als wetenschapper wil je toch toetsen of je ideeën aanslaan bij de praktijk?'

Voor andere onderwerpen acht Van der Vlist het juist ronduit interessant om dit vanuit een internationaal perspectief te benaderen. Een voorbeeld daarvan is het *governance* debat. Een mondiale organisatie van grote maatschappelijke vraagstukken is noodzakelijk, maar hoe werkt dat? Bijvoorbeeld, in de klimaatdiscussie is de bestuurskunde totaal afwezig, terwijl deze een grote rol zou kunnen spelen in de analyse van de vraag of en hoe je met el-

Kloof tussen wetenschap en praktijk

kaar op een verstandige manier *global governance* kunt uitvoeren. Het is lastig om in dit debat een gamma-achtig discours te krijgen. Van der Vlist geeft toe dat de departementen daar zelf ook een rol in zouden kunnen spelen, bijvoorbeeld door dit soort onderzoeksvragen sterker te articuleren. Ook zou er gericht kunnen worden gezocht door zowel wetenschappers als practitioners naar kennis en vraagstukken die kunnen worden gedeeld. De RMNO was een voorbeeld van zo'n platform tussen beleid en wetenschap, dat nu navolging krijgt in de vorm van projecten als GaMON (het *Gamma-onderzoek Milieu, Omgeving en Natuur* dat NWO tezamen met de ministeries van LNV, OCW en VROM financiert) en de genoemde kenniskamers.

Internationaal publiceren: zorg of 'fact of life'?

In hoeverre is internationaal publiceren een zorgelijke ontwikkeling? De jonge-

re generatie hoogleraren lijkt hier positiever tegenover te staan dan de oudere, maar ziet ook gevaren. Walter Kickert, tevens directeur van onderzoeksschool NIG die een toelatingsbeleid voor wetenschappers hanteert dat juist dwingt tot internationaal publiceren, vindt de internationalisering en de daaruit voortvloeiende invloed op onderzoek een

Internationaal publiceren belangrijker dan praktijk

zorgelijke ontwikkeling. 'Selznick zou vandaag de dag niet meer worden gepubliceerd met de normen die tijdschriften nu hanteren.' Tegelijkertijd erkent hij dat het een gelopen race is: internationaal publiceren is en blijft de norm.

De nieuwere generatie hooglerarenervaart internationaal publiceren niet zozeer als een probleem. Willem Trommel geeft aan dat sommige typen bladen hooguit dwingen tot oppervlakkiger analyses. Mirko Noordegraaf geeft aan dat je veel leert van internationaal publiceren, maar analyseert tevens dat de eis tot internationaal publiceren wetenschappers nieuwe *incentives* biedt die ook tot andere, problematische stijlen van bestuurskundig onderzoek leiden. Zo zijn er nu veel meer bestuurskundigen die monoparadigmatisch onderzoek doen, en slechts op een enkel vlak actief zijn. Het internationaal publiceren kan dan belangrijker worden gevonden dan contacten met de praktijk. Promovendi vinden bijvoorbeeld een

dag als het *Festival der Bestuurskunde* dan al snel een *waste of time*.

Frissen herkent deze analyse. De carrièrekanaalen voor jonge wetenschappers lopen vandaag de dag nu eenmaal anders; zij hebben geen tijd voor andere zaken. Trommel bevestigt Frissen in zijn stelling dat internationaal publiceren niet het enige criterium moet zijn waarop wetenschappers worden beoordeeld, vooral ook omdat de toegankelijkheid van deze bronnen beperkt is. Deelnemers aan de workshop beamen dit. Internationale tijdschriften worden nauwelijks geraadpleegd. Van de Nederlandstalige tijdschriften wordt vooral *Bestuurskunde* gelezen, slechts een enkeling leest een blad als *Beleid en Maatschappij*. Deelnemers geven aan dat vooral rapporten van clubs als de WRR goed toegankelijk zijn via internet. 'Dieper dan dat ga je meestal niet.'

Relatie praktijk en wetenschap: een kwestie van elkaar op blijven zoeken

Maar hoe staat het nu met de relatie tussen praktijk en wetenschap? En hoe wordt deze beïnvloed door de nieuwe generatie wetenschappers?

Van der Vlist benadrukt dat bij een steeds complexere, verdeelde en interactieve samenleving, de bestuurskundige inbreng belangrijker wordt. De overheid probeert daarom op een actieve wijze invulling te geven aan de relatie met de wetenschap, met eigen kennisinstituten als de voormalige RMNO, dat ministeries adviseerde over welk type onderzoek gepast was, en het KIM, het onderzoeksinstituut van het ministerie van V&W. Wim Derksen is momenteel aangesteld als *Chief Scientist* bij VROM, om de kennis van instituten te vertalen naar de beleidspraktijk. Maar overheid en universiteit weten elkaar ook op di-

rectere manieren te vinden. Zo heeft de provincie Utrecht nauw contact met de Universiteit Utrecht, en dringt wetenschappelijke kennis door middel van contractonderzoek bij V&W zeer direct door in de beleidspraktijk.

Toch kunnen zowel wetenschappers als practitioners nog wel wat verbeteren aan de contacten. Zo geeft Trommel aan dat wetenschappers opdrachtonderzoek meer zouden moeten verbinden met theoretische vragen. Dat dit niet altijd gebeurt, komt ook doordat jonge wetenschappers niet goed op de hoogte zijn van de bestuurskundige thema's van vandaag de dag, of omdat practici hun heil bewust buiten de bestuurskunde zoeken. Noordegraaf vindt de bestuurspraktijk schizofreen. Enerzijds moeten problemen meteen en zakelijk worden opgelost en is er geen tijd voor reflectie. Anderzijds is er vooral aandacht voor softe factoren in het probleemoplossend vermogen van de overheid, zoals leiderschap, vertrouwen en verbinden. En op een manier die nauwelijks aansluit op academisch verantwoord bestuurskundig onderzoek.

Samen werken aan een sterkere bestuurskundige inbreng blijft nodig

De conclusie van het debat luidt dat het vooralsnog wel meevalt met de kloof tussen praktijk en wetenschap, maar dat komt ook omdat beide zijden zich bewust zijn van het bestaan van een mogelijke kloof en er actief aan werken om deze te verkleinen. Jonge wetenschappers zullen zich meer bewust moeten zijn van het belang van hun kennis en onderzoek voor actuele vraagstukken in de binnenlandse en internationale praktijk. Gezamenlijke programma's, zoals die van NWO en FES, zouden weten-

schappers en practitioners dichter bij elkaar kunnen brengen en de bestuurskundige inbreng in maatschappelijke debatten kunnen versterken. Dat een sterkere inbreng wenselijk is, blijkt uit de gedeelde zorg van wetenschappers en practitioners dat veel beleids- en onderzoeksprogramma's bij uitstek bestuurskundige vragen behandelen, zoals die op het gebied van global governance en effectiviteit van beleidsinstrumenten, maar worden gedomineerd door economische en technologische discoursen.

Noot

- I Met dank aan prof. dr. Mark Bovens en prof. dr. Mirko Noordegraaf.